שבת דף פד: [קידושין לט:], ב) כלאים שם [מ"ב],

ג) וברכות לח:ן, ד) ולעיל

לנו בן נשמו נו ולמיל לי

ה) ק"ח נפסח, ע) וע"ו

ה) ק"ה בפסח, ט) [ע"ו ל:], י) [עדיות פ"ח מ"ו], כ) [וע" תוס' זבחים ל: ד"ה ללויין וע" בכש"י ור"ן וה"ק נדרים מט.

הגהות מהר"י

לנדא

[h] גמ' אמר רב פפא האפוי שנישלו וכו'. חסר

בליוני עין משפט מיי׳ פ״ה מהלכות חמץ הלכה ג:

וש"כן, ז)

כלאים הלכה ט טוש"ע י"ד סי׳ רלו סעיף :75 הגמו ה מיי שם הוכה יו

מוש"ע שם סעיף : 13 כם ג מיי׳ פ״ז מהלכוח מלה הלכה יג סמג עשין מא טוש"ע א"ח סי

מעג סעיף ה: קסא ד מיי פ״ה מהלי חמן הלכה יו סמג לאוין עט טוש"ע א"ח סי מנד סעיף ג וסי' תסה סעיף א: סעיף א: קסב ה מיי שם הלי יע

טוש"ע א"ח סי תסה סעי ב: קסג ו מיי וסמג שם טוש"ע א"ח סיי תסו סעיף א: קסד ז ח מיי שם הלי י

טוש"ע שם סעיף ו: קסה ט מיי׳ שם הלכה ד טוש"ע א"ח סי תסג סעיף ב: קסו י מיי שם הלי ה

:טוש"ע שם סעי׳ ג

רבינו חננאל יאמרינן הא פשיטא מתני^י היא מנין לערוגה שהיא ששה על ששה טפחים שזורעין בתוכה חמשה שחו בין בתוכח המשח זרעונין כו׳, ודחינן מהו דתימא הני מילי זרעים אבל ירקות בעו טפי. אבל יו קוון בעו טפי. ואקשינן וכי ירקות אלימי מזרעים דבעו טפי. והא איפכא תנז כל מיני זרעים אים אים כל כוני וועים אין זורעין בערוגה, וזורעין כל מיני ירקות בערוגה, מהו דתימא הני מרורים כולן ששנינו מיני זרעים נינהו ואין זורעין אותן . בערוגה, בא רב להודיענו כי ירקות הן ונזרעין בערוגה אחת. ואקשינן והא מתני׳ ירקות קתני, דתנן אילו ירקות שאדם יוצא בהן ידי חובתו בפסח, ותוב כל תנא ברא בכסח, חמב כל חבא ברא נמי ירקות קתני, וליכא תנא דתני זרעים. ושנינן חזרת שסופה להקשות איצטריכא ליה, סד"א ניתיב ליה רווחא טפי להקשות משאר ירקות כמו קלח של כרוב שהוקשה, כלומר שגדל ונעשה קשה שגדל ונעשה קשה שמרחיבין לו בית רובע מכל צדדיו, פירוש אין מניחין שם סביבותיו זרעים כדי שישלח שרשיו זרעים כדי שישי.. ב לכל צד מפני שגדול הוא, לכירת המ״ל יכי בו כוכני שגדיי וווי. נעשה גם כך לחזרת, קמ״ דלא. יוצאין בהן באלו הירקות בין לחין בין יבשין. אמר רב חסדא לא שנו יבשיו אלא קלח. אבל עלין לחין יוצאין בהן יבשין אין יוצאין בהן. מיתיבי יוצאין בהן ובקלח שלהן וכו׳ ודברים פשוטין הן, ורב חסדא פירק תרגומה אקלח, אבל עלין

אין יוצאין בהן אלא לחין, ושוין שיוצאין בהן

. כמושין, אבל לא כבושין

י. ולא שלוקיו ולא מבושליו

ערונה בת ו' מפחים זורעין לתוכה ה' זרעים. ומ״ת סומיל ורחוק ג' טפחים לא ינקי מהדדי דהא אמלעית אינה רחוקה מן האחרות אלא ג' טפחים דבפרק ר' עקיבא (שבת דף פה.) משמע דד' מארבע רוחות הערוגה לא בקרנות אלא באמלע

הרוחות א"כ יזרע לתוכה ט' זרעים ג׳ שורות של ג׳ ג׳ ויהא רחוקים זה מזה ג' טפחים ואומר ר"י דהכא אינה משום יניקה אלא משום עירבוב לאחר שיהיו גדולים ולא רצו חכמים להתיר יותר ותדע דאפי׳ חמשה לא היו מתירים אי לאו דנפקא לן בשבת בפרק ר' עקיבא (ג"ז שם) בהדיא מקרא אע"ג דקים להו לרבנן דחמשה בשיתא לא ינקי והיינו משום דאיכא למיחש לערבוביא ואם תאמר ואיך זורעים בתוכה חמשה זרעונים והא אין רחוק זה מזה שלשה טפחים דהא איכא מקום זריעה ותירץ ר"ת דטפחים של כלחים שוחקות כדמוכח בריש עירובין (דף ד.) ור"י אומר דגמירי דבהכי לא ינקי אע"פ שיש

לאו הכי הוי זו ואין לריך לומר זו וכן משמע בכמה דוכתין והא דתנן בפרק ג' מינים (מיר דף מה:) היה מבשל השלמים או שולקן אע"ג דשליקה הוי טפי מבישול לא הוי התם זו ואין נ״ל זו דקמ״ל דבשליקה אינו

מקום זרעים: שלוקין ולא מבושלין. משמע דשליקה הוי טפי מבישול דחי יולא מתורת בישולי:

זורעין בתוכה חמשה זרעונין ארבע על ארבע רוחות הערוגה ואחת באמצע מהו דתימא הני מילי בזרעין אבל בירקות לא קמ"ל למימרא דירקות אלימא מזרעים יוהתנן בכל מיני זרעים אין זורעין בערוגה ייוהתנן בל אחת כל מיני ירקות זורעין בערוגה אחת מהו דתימא הני מרור מין זרעים נינהו קמ"ל זרעים סלקא דעתך והא תנן ירקות ותני בר קפרא ירקות ותני דבי שמואל ירקות חזרת איצטריכא ליה ם"ד אמינא הואיל וסופה להקשות ניתיב לה רווחא מפי לאו א"ר יוםי בר' חנינא קלח של כרוב שהוקשה מרחיבין לו בית רובע אלמא כיון דמופו להקשות יהבינו ליה רווחא מפי ה"ג ניתיב לה רווחא מפי קמ"ל: יוצאין בהן בין לחין בין יבשין כו': א"ר חסרא ילא שנו אלא בקלח אבל בעלין לחין אין יבשין לא והא מדקתני סיפא בקלח שלהן מכלל דרִישא עלין פרושי קא מפרש כי קתני בין לחין בין יבשין אקלח מיתיבי שיוצאין בהן ובקלח שלהן בין לחין בין יבשין דברי ר' מאיר וחכ"א לחין יוצאין בהן יבשין אין יוצאין בהן ושוין שיוצאין בהן כמושין אבל לא כבושין ולא שלוקין ולא

מבושלין כללו של דבר כל שיש בו' מעם מרור יוצאין בו וכל שאין בו מעם מרור אין יוצאין בו תרגומא אקלח ת"ר אין יוצאין בהן כמושין משום ר"א בר' צדוק אמרו יוצאין בהן כמושין בעי רמי בר חמא מהו שיצא אדם ידי חובתו במרור של מעשר שני בירושלים אליבא דר' עקיבא מלא תיבעי לך השתא במצה דאורייתא נפיק במרור דרבנן מיבעי' כי תיבעי לך אליבא דר' יוסי הגלילי ©מאי במצה דאורייתא הוא דלא נפיק אבל מרור דרבנן נפיק או דילמא יכל דתקינו רבגן כעין דאורייתא תקון אמר רבא מסתברא מצה ומרור: בותני דאין שורין את המורסן לתרנגולים אבל חולטין האשה לא תשרה את המורסן שתוליך בידה למרחץ אבל שפה היא בבשרה יבש "ילא ילעום אדם חיטין ויניח על מכתוי מפני שהן מחמיצות: גמ' תנו רבנן אלו דברים שאין באין לידי חימוץ האפוי והמבושל וחלום שחלמו ברותחין מבושל אדמבשל ליה מחמע אמר רב פפא ווהאפוי שבישלו קאמר תניא רבי יוםי ברבי יהודה אומר יקמח שנפל לתוכו דלף אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ אמר רב פפא חוהוא ∞דעביד מיף להדי מיף אמרי דבי ר' שילא ותיקא שרי והתניא ותיקא אסור לא קשיא בא דעבריה במישחא ומילחא הא דעבדיה במיא ומילחא אמר מר זומרא 'לא לימחי איניש קדרא בקמחא דאבישנא דילמא לא בשיל שפיר ואתי לידי חימוץ אמר רב יוסף לא ליחלום איניש

אבל בירקות לא. דירקות ינקי טפי: למימרא דירקות אלימא. לינק טפי מזרעים דאיצטריך ליה למימר דאף ירקות נזרעין חמשה מינין בערוגה של ששה: כל מיני ורעים אין נורעין בערוגה אחת. אפילו בשיעור הזה משום דינקי טפי והא דתנן זורעין בתוכה חמשה זרעונין בירקות החמר דנזרעים כהלכתן: מהו דתימא הני דמרור ששה מפחים ששה על ששה מפחים מין זרעים נינהו. ולא יזרעו בערוגה אחת קמשמע לן רב דמין ירקות נינהו ונזרעים: זרעים סלהא דעתד.

דנזרעת כשאר ירקות בערוגה עם ארבעה זרעונין: להקשות. קלח שלה נעשה עב: מרחיבין לו. מקום עד בית רובע שלא יזרעו אללו מין אחר: בית רובע. מקום זריעת רובע הקב. חלר המשכן היה שיעור לבית סאתים וכל בית כור ובית סאה ובית רובע שבגמרא לפי אותו חשבון: לא שנו. דיבש יש לו טעם

היכי תיסק אדעתין דורעים נינהו

והא כולהו תנאי ירקות קרי להו:

חזרת חילטריכה ליה. לחשמועינו

הרי הן כעפר בעלמא: מכלל דרישא

בעלין. קה פסיק ותנה בהו בין לחים

בין יבשים: כמושין. פללדה"ו: כללו

של דבר כו'. קתני מיה׳ בדר׳ מחיר

יולאין בהן ובקלחין שלהן בין לחין

בין יבשין ומתני' נמי מדמכשר ביבשים

רבי מאיר היא ושמע מינה בעלין

נמי אכשר: מרגומא. להא דקתני

בדר' מאיר יבשין אקלח קאמר:

השתח מנה. דמעשר דידה דחורייתה

ואיכא למיפסלה משום דאין לה היתר

במושבות קאמר ר"ע דנפיק הואיל

ואי מטמיא פריק לה ואית לה היתר:

מרור. דמעשר ירק מדרבנן הוא

ומדאורייתא אית ליה היתר במושבות

מיבעיא: כעין דאורייתא מקון. ואין לו היתר במושבות ומרור איתקש

למנה מה מנה בעינן נאכלת בכל

מושבות אף מרור נמי בעינן יש לו

היתר. לישנה החרינה מלה בומן

הזה דאורייתא ומרור מדרבנן בפרק

בתרא (דף קטו.) וזה שמעתי וקשיא

לי בומן הוה מי מסקי מעשר שני

לירושלים וחי למחן דחמרי קדושה

ראשונה קידשה לשעתה וקידשה לעתיד לבוח בהדיח חיבעי ליה לפרושי

בזמו הזה: מלה ומרור. הוהשו יחד

וכי היכי דמלה יש עליה שם מעשר

שני ולא נפיק ביה אף מרור נמי שיש

עליה שם מעשר שני לא נפיק ביה:

לעזי רש"י .[פלצידי"ש]. מרור אלא קלח דמתוך שהוא עב אינו מתייבש שיפסיד טעמו אבל עליו יבשיו

מוסף רש"י

זורעין בתוכה חמשה זרעונין. ולא הוי ערכוכ שיש כה כדי להפריש ביניהם הפרש הראוי ארבע רוחות הערוגה. ממלא את כל הרוח עד סמוך לקרן (שם). ואחת באמצע. גרעין אחד. ואע"פ שכל אלל הקרנות סמוכין זה לזה ואיו ביניהם הרחחה ג' טפחים ויונקים זה מזה, אין כאן בית מיחוש, דגבי כלאים היכרא הוא דבעינן דלא להוי ערבוב, דהא אכלאים קפיד קרא, אבל ליניקה לא חיישינן אפילו בכלאי הכרם דאורייתא כדתנן (ב"ב כו.) זה סומך לגדר מכאן וזה סומך לגדר מכאן ואע"ג דינקי מתחאי וכ"ש כלאי זרעים דרבנן דלא חיישינן ליניקה, כדתנן (שבת פה:) גבי ראש תור וגבי שתי שורות, והרי יש כאן היכר גדול רוח זו זרועה לפון ודרום זרועה מזרח ומערב, בין זרע האמלעי לורעוני הרוחות לריך הרחקה כדי יניקה דאין שם היכר, ואי הוו מקרבי הוי ערבוב. והמפרש דאי ההרחהה משום יניחה ט' זרעונין יש לזרוע בו, ד' בד' הקרנות וחחד בכל כוח וכוח באמצעו ואחד באמצע הערוגה ויש ביו כשיעור יניחה, טפח ומחלה לכל אחד, הלכך לכל הרוח הוא ממלא עד סמוך לקרן ואפילו אין בין זרע שברוח זו לזרע שברוח זו ג' טפחים לא איכפת לן, דלענין כלאים היכר בעלמא דבעינן כדפרישית (שבת פד:)**. ויניח על גבי** מכתו. שהחטים הלעוסין

בותבר' חולטין. ברוחחין שחין מניחין אותו להחמיך: לא חשרה המורסן. לשוף בה בשרה מפני שמחמיך בשרייתו: אבל שפה היא. מורסן יבש בבשרה ואע"פ שמים טופחין על בשרה: לא ילעום. לא יכוס: גבו׳ האפוי. לחם משנאפה כל מה ששוריהו במים אינו מחמיץ: אדמבשל ליה מחמע. בעוד שהמים פושרים קודם שירתיחו הוא מחמין. ובדשדי ליה לחוך רותחין ליכא לאוקומה דהא בהדיא תני לה וחלוט שחלטו ברותחין: **אפוי שבשלו**. כלומר אפוי אפילו הוא מבשלו לאחר אפייה אינו מחמיץ: דלף. מן הגג: אינו בא לידי חימוץ. שטירוד הדלף הנופל תמיד אינו מניחו להחמיץ: טיף להדי טיף. שנופלין טיפה אחר טיפה סמוך ותכף ואין שהות בינתים: וחיקא. מאכל קמח: מישחא ומילחא. בקימחא שרי דמי פירות אין מחמילין: לא לימחי איניש קדרא. שמעבין תבשיל הקדירה על ידי שממחין קמח לתוכו ואפילו בקמחא דאבישונא שנחייבשה וניקלית בתנור כשהיא לחה עושין אותה קלי בתנור והרי היא כאפויה אפילו הכי לא ליעביד: דילמא לא בשיל שפיר. לא נעשית קלי כל צורכה בתנור ומחמצת בתבשיל וכשהוא טורפה בקערה היא מחמצת (ועוד) שאין דרך נחינתה לחוך תבשיל רוחח: לא ליחלוט. ברוחחין:

דעביד טיף להדי שמטפטף מדיר והטיפים רודפות זו את זו ותכופות (ע"ז כ:) דכיון שהטיפות תוכפות זו את זו אין מניחות להחמין

מרור יוצאין בו. בעי רמי מהו שיצא אדם במרור של מעשר שני אליבא דר׳ עקיבא. ופשטה רבה כשם שיוצאין במצה שהיא

מרור יוצאין בל בעיר רמי להוד שיצא אדם במדור של מעשר שני אירבא דרי עקיבא. ופשטה רבה כמצה שהיא עמדינאין בל בעיר וינצאין בל בעיר וימיוש בל מחוד היא מעשר שני אירבא דרי עקיבא. ופשטה רבה כמצה שהיא היא מדרינית, כך יוצאין במרור שהוא מדרבנן. מתניי אין שורין את המורס ולתי גול אבל חולטין. ת"ד דבירם שאין באין לידי חימוץ, מסיקנא כנון אפרי שבשלו והלוט שחלטו ברותוץ, תניא רבי יוס ברבי יהודה אומר קמה שנפל לתוכו דלף, דעביד טיף טיף כנגד טיף טיף, אפילו כל היום כולו אינו בא לידי חימוץ. ותיקא דהוא כגון שתיחא דעביד במישהא ומילה שהיא שרי, פירוש כי השמן מי פירות הוא ומי פירות אין מחמיצין. אבל במיא ומלחא וקמחא אסור. לא נימחי איניש קדירה בקמחא דאבשונא, דילמא לא בשיר ושתי לתוכן שנורין בין בהמעסה בין בהחלטה הכל אסור בזמן הזה, כך אמר רבינו גאון צו"ל. הא דאמר רב יוסף לא נחלוט אינש תרתי חיטי בהדי הדדי כו׳ אילו הן כגון קליות.